

получения государственных мер, предоставление налоговых льгот в соответствии с налоговым законодательством Республики Казахстан и др. Новый Закон направлен на решение основных проблем функционирования специальных экономических и промышленных зон, в частности, устранение проблем с их наполнением, в том числе проектами, относящимися к приоритетным видам деятельности той или иной специальной экономической зоны, проектами по выпуску продукции с высокой добавленной стоимостью; затягиванием выделения земельных участков и строительства инфраструктурных сооружений; привлечением иностранных инвесторов в зоны; слабым менеджментом специальных экономических и промышленных зон.

Список литературы

1. Послание главы государства Касым-Жомарта Токаева народу Казахстана. 1 сентября 2021г. “Казахстан в новой реальности: время действий”
2. Закон РК “О специальных экономических и промышленных зонах” от 3 апреля 2019 года.
3. Удальцова Н.Л. Цифровизация экономических процессов в контексте промышленной революции 4.0.-//Креативная экономика.-2019.-Т.13.-№1.- с. 9-14.

Қазақстан Республикасының азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етудің ұйымдастырушылық мәселелері

С.Ш.Мамбетова¹, Т.Б.Казбеков², Н.С.Жүніс³

¹Менеджмент кафедрасының меңгерушісі, профессор, э.ғ.к.,

²Менеджмент кафедрасының профессоры, э.ғ.к.,

³ «Мемлекеттік және жергілікті басқару» мамандығы бойынша 1 курс магистранты
sagynysh.2012@mail.ru, turlybek.kazbekov@mail.ru, nurshat_s@inbox.ru

^{1,2,3} академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды қ.

Түйіндеме:Мақалада әкімшілік, құқықтық, әлеуметтік-экономикалық мемлекеттік реттеу арқылы азық-түлік қауіпсіздігін толыққанды түрде қамтамасыз ету саясаты қарастырылған. Азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етуде халықтың денсаулығына оң әсерін тигізетін өнімдермен қамтамасыз ету үшін отандық бекітілген нормаларды халықаралық стандарттарға лайықтап қайта қарау, азық-түлік өнімдеріне баға бақылауын жүргізуге көңіл бөлінген. Азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етуде туындаған мәселелер мен еліміздің азық-түлік қауіпсіздігін шешу жолдары және іс-шаралары баяндалған.

Түйінді сөздер: азық-түлік қауіпсіздігі, агроөнеркәсіптік кешен, ұлттық қауіпсіздік, мемлекеттік реттеу, мемлекеттік қолдау.

Азық-түлік қауіпсіздігі ұлттық қауіпсіздіктің ажырамас бөлігі болып табылады. Халықты сапалы, жақсартылған азық-түлік өнімдерімен қамтамасыз ету кез-келген мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық басым міндеттерінің бірі. Азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етіп, бір қалыпқа келтіру еліміздің өркендеп дамуы үшін үлкен маңызға ие[1].

Азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ету дегеніміз, халықтың барлық азық-түлік тауарларына қолжетімділігін қамтамасыз ету, сырттан келетін тауарларға мейлінше тәуелді болмай, ішкі нарықты отандық өнімдермен толықтыру. Біздің мемлекетіміз үшін ең алғаш рет «азық-түлік қауіпсіздігі» ұғымы Қазақстан Республикасының «Астық туралы» заңында баяндалып, көрініс тапқан болатын. Астық туралы заңда «азық-түлік қауіпсіздігі» ұғымы

тұтынудың физиологиялық үлгілері мен демографиялық өсімді қанағаттандыруда және халықты сапалы азық-түлік өнімдерімен экономикалық және нақты қол жеткізуіне мемлекеттің қабілетті екендігін білдіретін экономиканың жай-күйі ретінде жазылған болатын.

Қазіргі таңда, Қазақстан Республикасының азық-түлік нарығы сырттан әкелінетін азық-түлік тауарларына тәуелді. Себебі, отандық ауыл шаруашылығы өндірісі халық тұтынуы қажетті азық-түлік өнімдерінің аз бөлігін ғана қамтамасыз етіп отыр. Тек қана, біздің елімізде ғана емес сонымен қатар, әлемнің бірқатар елдерінде орын алып жатқан азық-түлік қауіпсіздігінің жаһандық жайы өз кезегінде адамзат өміріне күрделі қауіп төндіріп отырғаны жасырын емес. Азық-түлік нарығындағы тұтынушылар үшін орын алып жатқан өзгерістердің орнауына әкеліп соғатын факторлар мен шарттар азық-түлік қауіпсіздігіне ықпалын тигізеді. Тұтынушылардың өміріне зияның тигізетін азық-түлік өнімдерінің зиянды әсерлерінен қорғап, алдын-алу мақсатында, ең бірінші кезекте азық-түлік өнімдерінің қауіпсіздігі мен сапасына назар аударылуы тиіс. Соңғы жылдары, отандық нарыққа азық-түлік тауарларының адам денсаулығының қауіпсіздігіне жауап бере алмайтын, түрлендірілген, генетикалық шикізаттардан жасалынған өнімдер мен сақтау мерзімі мен сапасының белгіленген талаптарына сай келмейтін импортты өнімдерінің келіп түсуі байқалуда. Бұл өнімдердің өз кезегінде, халқымыздың денсаулығына теріс әсерін тигізбей қоймайтыны анық. Мұндай жағдайлар, тамақ өнімдерін тексеру және өнімінің құрамына зерттеу жұмыстарын жүйелі түрде жүргізілмеуінен орын алып отыр. Сондықтан да, азық-түлік қауіпсіздігі аса маңыздылыққа ие өзекті мәселелердің қатарында.

Қазақстан Республикасының азық-түлік қауіпсіздігі ұлттық қауіпсіздікті қалыптастырудың негізгі алғышарты болып табылады. Ұлттық қауіпсіздікті қалыптастыра отырып, біз қуатты мемлекет қалыптастырып, ұзақ мерзімді дамудың табысты жолына түсіп, ел экономикасының қарыштап өсуіне қол жеткізе аламыз. Азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ету қай елдің болса да стратегиялық дамуының басты міндеттерінің бірі екендігі белгілі. Себебі, тамақ өнімдеріне деген халықтың қолжетімділігін арттыру мемлекет қабылдауы қажетті негізгі басты шаралардың қатарында. Қазақстан Республикасының азық-түлік қауіпсіздік көрсеткіші яғни, тамақ өнімдерінің қауіпсіздігі, экономикалық және физикалық қолжетімділігі дамушы және дамыған елдердің көрсеткіштерімен деңгейлес. Еліміздің азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етуде Қазақстан Республикасының «Тамақ өнімдерінің қауіпсіздігі туралы» 2007 жылғы 21 шілдедегі қабылданған заңы, Қазақстан Республикасының «Азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ету» туралы 2009 жылғы 11 желтоқсандағы заңы және Қазақстан Республикасының «Ұлттық қауіпсіздігі» туралы 1998 жылғы 26 маусымдағы заңы үлкен рөл атқарады[2].

Азық-түлік өнімдерінің қауіпсіздігін мемлекеттік реттеудің басты мақсаттарына ұлттық және экологиялық қауіпсіздікті сақтау, тұтынушы халықтың заңды мүдделерін қорғау, қоршаған орта мен адам денсаулығына, өміріне, отандық азық-түлік өнімдерінің бәсекеге қабілеттілігін арттыру, мемлекетаралық сауда саттықты дамыту жатады.

Азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етуде, азық-түлік өнімдерінің қауіпсіздік көрсеткіштеріне, жарамдылық мерзімдеріне, қауіпті азық-түлік өнімдері болған жағдайда оларды жою шараларына, азық-түлік өнімдерін буып-түюге, әзірлеуге, таңбалауға Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген техникалық регламенттерге сәйкес талаптар қойылады. Азық-түлік өнімдеріне қойылатын талаптарды, уәкілетті жауапты органдар Қазақстан Республикасының заңдарында көрсетілген өздерінің құзіреті аясында бақылау және қадалағалау шараларын жүзеге асырады. Егер, өнім санитарлық-эпидемиологиялық ережелер мен нормаларға, техникалық регламенттерге, гигиеналық нормативтерге сай келмейтін болса, онда ол өнім заңда белгіленген талаптарға сай өзге мақсатта кәдеге жаратылып жойылуы қажет[3].

Еліміздің агроөнеркәсіптік кешені азық-түлік қауіпсіздігін қалыптастыруда, ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге қатысатын экономиканың маңызды секторы болып табылады. Қазақстан Республикасы азық-түлік тәуелсіздігіне қол жеткізуі үшін әлеуметтік азық-түлік өнімдерінің жекелеген түрлерін өндіруге мамандануы, аталған азық-түлік түрлерінің экспорты міндетті түрде сыртқы сауда теңгерімінің оң сальдосын алуға мүмкіншілік беруі керек. Қазақстанның ауыл шаруашылығы өндірісінің азық-түлік өнімдерін өндіру мен тұтынуы бір-бірінен өз алдына ерекшеленеді. Сол себептен де , азық-түлік қауіпсіздігінің элементіне орын алған ахуалға байланысты әр өнімге жете сараланған тәсілдеме қажет.

Азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ету міндеттеріне Қазақстан Республикасының барлық аумағында азық-түліктің физикалық қолжетімділігін қамтамасыз ету, еліміздің әрбір тұрғыны үшін азық-түлікті тұтынудың белгіленген нормаларына сай келетін көлем мен ассортиментте қауіпсіз тамақ өнімдерінің экономикалық қолжетімді болуы және агроөнеркәсіптік кешенді толыққанды түрде дамыту жолдарымен қамтамасыз ету жатады.

Жоғарыда аталған міндеттерге қол жеткізу үшін іс-шаралар кешені бірнеше бағыттар бойынша жүзеге асырылады. Ең бірінші бағыт, елдің азық-түлік өнімдеріне деген тәуелсіздігін қалыптастырып, өндірілетін өнім көлемін арттыра отырып, өндірілетін өнімнің өзіндік құнын түсіру болып табылады. Ал, екінші бағытқа ауыл шаруашылығы дақылдарынан тұрақты, сапалы әрі жоғары өнім алу мақсатында егіс алаңдарының құрылымын ары қарай әртараптандыруды жүргізіп, азық-түліктің оңтайлы физикалық қолжетімділігіне қол жеткізу мақсатында Қазақстан халқының сумен жабдықтау жөніндегі қызметтерін жақсартуға жағдайлар жасау жатады. Азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етудің үшінші бағыты азық-түліктің экономикалық қолжетімділігін негізге ала отырып жүзеге асырылады. Экономикалық қолжетімділікке жету үшін ел халқының кірісін және елдің экономикалық дамуы, тамақ өнімдерінің ассортименті мен энергетикалық құндылығы баса назарға алынуы керек. Азық-түлік өнімдерінің жай-күйіне мониторинг жұмыстарын жүргізіп, қадағалау арқылы азық-түлік қауіпсіздігінің төртінші бағытын орындай аламыз. Ол үшін өңдеуші кәсіпорындардың техникалық және технологиялық жарықтануын одан ары қарай арттыру мақсатында инвестициялық субсидиялау шаралары іске асырылуы қажет[4].

Еліміздің азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ету азық-түлік қауіпсіздігіне төнетін қауіптер мен қатерлердің алдын алуға бағытталған әкімшілік, әлеуметтік-экономикалық, ғылыми техникалық шараларды әзірлеп, оларды іске асыру арқылы жүзеге асырылады. Халықтың денсаулығына қауіпті әрі сапасыз азық-түлік тауарларының ішкі нарыққа енуіне ықпалын тигізетін шешімдер қабылдауға жол бермеу, азық-түлік өнімдерінің бағасын бақылауға алу шараларын қабылдау, ел территориясының аумағынан азық-түлік тауарларының заңсыз тұрғыда шығарылуының алдын алу, бәсекеге қабілетті азық-түлік нарығын құру мақсатында тең ортаны ұстану, қолайсыз орын алатын ішкі және сыртқы жағдайларға қарамастан азық-түлік тауарларының мемлекеттік ресурстарын қалыптастыру арқылы Қазақстан Республикасының азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ете аламыз[5].

Әдебиеттер тізімі

1. Т.В.Ускова, Р.Ю.Селименков, А.Н.Анищенко, А.Н.Чекавинский. Продовольственная безопасность региона.-Вологда:ИСЭРТ РАН, 2014.-3 с.

2. Қ.С.Исаева, А.К.Султумбаева. Азық-түлік шикізаты мен өнімдердің сапасын бақылау және бағалау:оқу құралы.-Павлодар:Кереку, 2016.-3-6.

3. «Тамақ өнімдерінің қауіпсіздігі» туралы Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 21 шілдедегі Қазақстан Республикасының №301 Заңы// https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z070000301_

4. «Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамытудың 2017-2021 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 12 шілдедегі №423 қаулысы <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1800000423>

5. «Азық-түлік өауіпсіздігі» туралы Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 11 желтоқсандағы №229-IV Заңы// https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z090000229_

Actual problems of the staff of specialists in the oil and gas industry of Kazakhstan

R. Magda¹, Zh. G. Shugaipova², M. Nabiyeva³

¹ PhD, associate professor SzentIstván University

² PhD, associate professor of the Department of Management

³ 1st year student of the Department of Management

zhanna.shugaipova@mail.ru, rmagda72@gmail.com, banieva.muslima@icloud.com

SzentIstván University, Gödöllő, Hungary
Academician Y.A. Buketov Karaganda University, Karaganda

Summary: The implementation of the most significant social programs on a regional and national scale is associated with the work of oil and gas enterprises. Human resource management should be considered as an integral system aimed at solving such problems as the prompt and comprehensive satisfaction of the needs of the enterprise for personnel with the necessary level of education, qualifications, experience and work experience for more highly productive and efficient work.

Keywords: oil industry, personnel shortage, Kazakhstani specialists, personnel aging, enterprise potential, competitiveness.

The oil industry today is a large national economic complex that lives and develops according to its own laws. Oil for the national economy:

- raw materials for petrochemicals in the production of synthetic rubber, alcohols, polyethylene, polypropylene, a wide range of various plastics and finished products from them, artificial fabrics;

- a source for the production of motor fuels (gasoline, kerosene, diesel and jet fuels), oils and lubricants, as well as boiler - heating oil (fuel oil), building materials (bitumen, tar, asphalt);

- raw materials for obtaining a number of protein preparations used as additives in livestock feed to stimulate its growth [1].

Unlike other types of fossil fuels, oil is relatively easy to extract, transported (through oil pipelines) and quite simply processed into a wide range of products for various purposes. Therefore, it is not surprising that in most countries of the world oil accounts for more than half of the fuel and energy complex.

The economies of states depend on oil more than on any other product. Therefore, from the beginning of its industrial production to the present day, oil has been a subject of intense competition, the cause of many international conflicts and wars.

In the conditions when oil has become the main type of energy raw material, its economic and political importance in the world has increased. The availability of their own oil resources, the ability to organize the export of oil and oil products allow various states to achieve significant success in economic and social development. At the same time, fluctuations in world oil prices and